

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Lausunto on valpasverkoston yhteinen. Valpasverkostoon kuuluu eri puolelta Suomea yhteensä 155 henkilöä, jotka hoitavat oppivelvollisuuslain mukaista asuinkunnan ohjaus- ja valvontatehtävää. Verkoston jäsenistä 62 ovat puoltaneet annettavaa lausuntoa.

4 § Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisvelvollisuuden jälkeen

5 § Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa

Valpasverkosto pitää kannatettavana, että 4 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 6 kohta, jonka mukaan oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös nuorisolaissa (1285/2016) tarkoitettussa nuorten työpajatoiminnassa 5 §:n mukaisesti.

5 §:n perusteluissa todetaan, että tämä olisi ainoa ajanjakso, jolloin oppivelvollisuutta voisi suorittaa nuorten työpajatoiminnassa tässä pykälässä tarkoitettulla tavalla. Valpasverkosto ei kannata tätä rajausta. Nykytilanne mahdollistaa nuorisolain mukaisen työpajalla olemisen oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisen aikana. Valpasverkosto pitää tärkeänä, että tämä mahdollisuus pysyisi voimassa myös lakimuutoksen jälkeen. Asuinkunnan ohjauksessa olevilla nuorilla pitäisi jatkossakin olla mahdollisuus työpajatoimintaan toimintakyvyn tukemiseksi ja/tai palauttamiseksi. Työpajatoiminta tarjoaa oppimisympäristön, joka poikkeaa oppilaitosympäristöstä ja voi olla ratkaiseva tekijä niiden nuorten kohdalla, jotka eivät ole kiinnittyneet koulutukseen tai joiden opinnot ovat keskeytyneet tai vaarassa keskeytyä.

14 § Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Valpasverkosto pitää kannatettavana, että pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun jatkumisesta silloin, kun oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutta nuorten työpajatoiminnassa. Säännöksen mukaan asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu jatkuisi siitä huolimatta, että oppivelvollinen suorittaisi oppivelvollisuutta nuorten työpajatoiminnassa tämän lain 5 §:n 4 momentin mukaisesti.

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun jatkuminen pitää vastuunjaon selkeänä ja varmistaa, ettei oppivelvollinen jää ilman riittävää ohjausta tai palveluja eri toimintamuotojen välillä siirryttäessä.

15 § Opiskelupaikan osoittaminen

Oppivelvollisuuslain 15 §:ssä säädetyn mukaisesti asuinkunnan tehtävänä olisi kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettua koulutuksessa.

Valpasverkosto esittää, että 15 §:ää tulee muuttaa siten, että asuinkunnalla on mahdollisuus osoittaa opiskelupaikka myös aikuisten perusopetukseen silloin, kun se on oppivelvollisen yksilöllisten tarpeiden ja lapsen edun mukaista.

Nykyinen lainsäädäntö voi johtaa tilanteeseen, jossa oppivelvollinen ohjautuu nivelvaiheen koulutukseen, vaikka aikuisten perusopetus olisi tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto.

Aikuisten perusopetusta olisi kokonaisuutena kehitettävä vastaamaan myös oppivelvollisten tarpeita.

Muita huomioita

Hallituksen esityksessä todetaan: ”Näin ollen ilman opiskelupaikkaa olevat eronneeksi katsotut oppivelvolliset ovat sellaisia opiskelijoita, jotka eivät ole kiinnittyneet koulutukseen, ja jotka on katsottu eronneeksi sillä perusteella, että on ilmeistä, ettei heidän tarkoituksenaan ole osallistua opetukseen. On epätodennäköistä, että valtaosaa näistä nuorista saadaan kiinnittymään myöskään nuorten työpajatoimintaan eronneeksi katsomisen jälkeen.”

Valpasverkoston näkemyksen mukaan väite ei pidä paikkaansa. Työpajat eroavat toimintaympäristöinä oppilaitosympäristöstä. Ne nuoret, jotka eivät syystä tai toisesta ole kiinnittyneet oppilaitosympäristöön ja joiden opinnot ovat keskeytyneet/keskeytymisvaarassa,

voivat hyvin kiinnittyä työpajatoimintaan. Mahdollisuudella osallistua työpajatoimintaan voi olla mm. syrjäytymisen ehkäisyssä iso merkitys.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Lausunto on valpasverkoston yhteinen. Valpasverkostoon kuuluu eri puolelta Suomea yhteensä 155 henkilöä, jotka hoitavat oppivelvollisuuslain mukaista asuinkunnan ohjaus- ja valvontatehtävää. Verkoston jäsenistä 62 ovat puoltaneet annettavaa lausuntoa.

9 § Hakeutuminen ja hakumenettelyt.

Valpasverkosto kannattaa, että pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta ottaa oppivelvolliset hakijat ensisijaisesti opiskelijoiksi tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

13 § Opiskelijan yksilölliset valinnat

Valpasverkosto pitää erittäin kannatettavana sitä, että 13 §:n 2 momenttia täydennettäisiin siten, että koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa kaikkia koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä 7 §:ssä tarkoitettujen tahojen kanssa. Tämän hetken tilanne ei ole yhdenvertainen maanlaajuisesti. Esimerkiksi perusopetuksen arvosanoja ei pysty korottamaan kaikissa TUVA-koulutuksissa. Kaikissa TUVA-koulutuksissa ei myöskään ole mahdollista suorittaa lukion ja/tai ammatillisen koulutuksen opintoja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana.

Muita huomioita

Oppimisten tuki TUVA-koulutukseen

Hallituksen esityksessä todetaan: ”Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämistä ja oppivelvollisuuslain tarkentamista valmisteleva työryhmä pohti myös vaihtoehtoa, että tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa säädettäisiin oppimisen tuesta tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Tällaisella muutoksella olisi kuitenkin kustannusvaikutuksia, joten sitä ei voitaisi toteuttaa tässä yhteydessä. Lisäksi tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta voidaan sellaisenaan pitää eräänlaisena oppimisen tukena, joka tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 2 §:n mukaisesti antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjaa jatko-opintoja työelämäsuunnitelman laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto taikka ammatillinen tutkinto. Näin ollen voidaan myös katsoa, että tutkintokoulutukseen valmentava koulutus itsessään on eräänlainen oppimisen tuki, joka auttaa opiskelijaa siirtymään eteenpäin opintopolullaan.”

Valpasverkosto ottaa kantaa, että oppimisen tuesta TUVA-koulutuksessa pitäisi säätää jatkossa lailla. TUVA-koulutukseen hakeutuu paljon sellaisia oppivelvollisia, joilla on ollut erilaisia tuen tarpeita perusopetuksen aikana. Valpasverkoston näkemyksen mukaan TUVA-koulutus sellaisenaan ilman erityisopetusta ei ole oppimisen tukea. Jotta oppivelvollisen opiskelutaidot ja valmiudet kehittyisivät TUVA-koulutuksen aikana, olisi tärkeää siis saada tarvittaessa myös erityisopettajan tukea opintoihin.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Lausunto on valpasverkoston yhteinen. Valpasverkostoon kuuluu eri puolelta Suomea yhteensä 155 henkilöä, jotka hoitavat oppivelvollisuuslain mukaista asuinkunnan ohjaus- ja valvontatehtävää. Verkoston jäsenistä 62 ovat puoltaneet annettavaa lausuntoa.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 39 §. Opiskelijoiden valintaperusteet

Lukiolaki 22 §. Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Voimassa oleva pykälän 1 momentin mukaan opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta ottaa oppivelvolliset hakijat ensisijaisesti opiskelijoiksi ammatilliseen koulutukseen.

Ehdotetun muutoksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi antaa etusija oppivelvollisille hakijoille. Muutos tarkoittaisi sitä, että oppivelvolliset hakijat tulisi valita ensin sekä yhteishaussa hakevista että jatkuvan valinnan kautta hakevista hakijoista. Vasta sitten valittaisiin muut hakijat hakujärjestyksessä.

Valpasverkosto suhtautuu myönteisesti siihen, että kaikille oppivelvollisille turvataan toisen asteen koulutus. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta ehdotettu muutos olisi kuitenkin ongelmallinen. Oppivelvollisten lisäksi on paljon nuoria aikuisia, jotka eivät ole aloittaneet tutkintoon johtavia toisen asteen opintoja ennen täysi-ikäisyyttä. On siis huolehdittava siitä, etteivät ilman toisen asteen tutkintoa olevat nuoret aikuiset jää koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Ensisijaisuuden perusteita tulee tarkastella kokonaisuutena ja tarvittaessa laajentaa ikäkriteeriä. Yhteishaussa voivat tälläkin hetkellä hakea vain ilman tutkintoa olevat hakijat, joten se toimii jo itsessään valintoja ohjaavana tekijänä.

Eeva Järvelä
Valpasverkoston lausunto

